

НЕЙРОАРТ У КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ

За останнє століття у науковому дискурсі різних дисциплін спостерігається тенденція до проникнення за межі об'єктивного фактажу у царину несвідомого або найдрібнішого (атом, квант, хімічний елемент тощо). Знакові відкриття першої половини ХХ ст. змінили розвиток не лише класичних наук, зокрема, фізики, але й художньої творчості, що проявилось у відчутному розмежуванні мистецьких напрямків (імпресіонізм, сюрреалізм, кубізм, абстракціонізм тощо). Зазначені процеси слушно пов'язують із трансгресивними суспільними процесами, що відчутно вплинуло на людську свідомість і, відповідно, зумовило різку зміну світоглядних пріоритетів європейського соціуму. В цьому контексті найдостовірнішим джерелом для дослідження слугуватимуть мистецькі твори різних напрямків – архітектури, скульптури, живопису чи музики, як фактів відображення неусвідомлених відчуттів та ірраціональних передбачень.

Сутність художньої творчості є завжди актуальною для дослідників. Пізнати її таїнство бажають філософи, археологи, мистецтвознавці, психологи, антропологи та представники цілого кола суміжних наук. На сучасному етапі розвитку мистецтвознавства до цього сонму представників долучилися і нейрофізіологи, як такі, що займаються вивченням функціональності мозку людини, а також встановленням внутрішніх зв'язків поміж психічними процесами і творчими інспіраціями.

Мистецтвознавчі дослідження генези художньої творчості базуються на комплексному вивченні різноманітних соціокультурних, етнографічних, історичних, природних та інших факторів. Для археологів важливим є віднайдення культурних артефактів із визначенням їх місця в соціокультурному середовищі; мистецтвознавці зосереджуються доволі виявлення технічних особливостей мистецьких практик та образної специфіки відтворення задуму творця; культурологи вивчають процеси взаємодії зразків художньої творчості з широким колом суміжних дисциплін та напрямків; філософи займаються відчитуванням глибинних процесів формування мистецького твору тощо. Натомість впродовж останніх десятиліть все частіше проявляється зацікавлення граничними межами антропологічної еволюції на рівні проникнення у несвідомі ділянки людської психіки.

Зазначений напрямок виник на основі виявлення мистецьких паралелей поміж віддаленими в часі періодами, що можна пояснити наявністю внутрішніх механізмів, сформованих ще в умовах первісного сус-

пільства із притаманною йому експресією ейдетичної виразності. Відтак несвідомі імпульси людського мозку поруч із еволюційними процесами, частково збереглися і проявилися в художній творчості. Це визначило потребу впровадження цілого комплексу нейронаук і термінологічних відповідників, зокрема, таких інноваційних напрямків як нейроестетика та нейромистецтво.

Мистецтво ХХ ст., аналогічно до розділення ядра і вивільнення величезної енергії свідчить про оперування мистцями розмежованими (дискретними) мистецькими елементами – звуком, кольором, тембром, штрихом тощо. В цьому контексті відчуваємо потужний імпульс «оголених нервів» первісного суспільства, що в умовах виживання закарбовувало реакцію на характерні ситуативні суспільні умови (виживання, розмноження, вірування). На цій основі формувалися стійкі нейронні мережі, відбиток яких найяскравіше проявився в мистецтві ХХ ст. і лише за останні десятиліття вчені впритул підійшли до усвідомлення існування потужного джерела мистецьких імпульсів, прихованого у психічних ділянках несвідомого. В такий спосіб постала новітня наука – нейроестетика або наука про походження канонів краси, походження яких пов'язують з досвідом існування первісного суспільства. Транспозиція заasad нейроестетики у ширшу площину, визначає розширення досліджуваного матеріалу до меж термінологічного уточнення – нейромистецтва.

Вивчення мистецтва епохи палеоліту відомими дослідниками Д. Льюїсом-Вільямсом, Т. А. Доусоном, Р. Беднаріком визначило пріоритет нейропсихологічного підходу, суть якого полягає у трактуванні палеолітичних знаків як форм фіксації еноптичних явищ мозку, тобто картин внутрішнього уявлення [1].

У Л. Деллану термін «нейромистецтво» означає демонстрацію квантових зв'язків поміж людським мозком, нервовою системою, тілом і художніми образами, які структурує і конструє свідомість. Лейтмотивом дослідника є підкреслення зв'язків різних форм інтерпретації квантової механіки з окремими східними філософськими школами, нейронаукою та квантовою біологією, що сукупно сприятиме розробці соціальних програм. В інтерпретації Л. Деллану фундаментальними аспектами нейроарту є постматеріалізм, свідомість, дискримінаційний процес, дискримінаційна совість, несвідоме, перцептуальний досвід, сприйняття, процес пізнання, мова, мистецтво, трансдисциплінарність, гуманізм. Нейроарт ним розглядається як інструмент духовного розвитку людини, як процес трансформації людини через мистецтво та під впливом мистецтва, що відкриває перспективи досліджень у медицині, психології, психіатрії, антропології, економіці, культурі тощо [2].

Злам суспільної свідомості ХХІ ст. потребує нових методів дослідження сучасного мистецтва із врахуванням найглибших дієвих чинників людського мозку. Тож природними є засади науки *нейроестетики*, що виникла на основі пошуку підсвідомих джерел мистецьких імпульсів, прихованих у глибинах людського мозку. Найпереконливішим у цьому напрямку постає дослідження Вілейянура Рамачандран, який сформулював дев'ять законів естетики: групування, максимального зміщення, контрасту, ізоляції, пікабу або перцептивного вирішення проблеми, відрази до співпадінь, порядку, симетрії, а також метафори [3]. Зазначені закони ґрунтуються на основі трьох базових запитань: **що** є внутрішньою логічною структурою тієї особливості, яку ви розглядаєте, **в чому** полягає біологічна функція, заради якої ця особливість еволюціонувала і **як** нервовий механізм в мозку втілює цю рису або закон.

В цьому контексті *нейромистецтво* є надійним містком поміж соціумом й світом ірраціональних інтенцій та відчуттів, що сукупно слугуватиме глибшому пізнанню людиною власної сутності [4].

Використані джерела

1. Сойкина Н. Ю. Живопись эпохи палеолита в системе культурных ценностей Евразии: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.06. Алматы, 2009. 30 с.

2. Luc Delannouy. Los 10 aspectos fundamentales de Neuroartes. URL: http://www.academia.edu/32377487/Los_10_aspectos_fundamentales_de_Neuroartes (Last accessed: 2.11.2018).

3. Рамачандран В. Мозг рассказывает: Что делает нас людьми / Пер. с англ. Е. Чепель. Москва, 2015. 422 с.

4. Karпов V., Syrotynska N. Neuroart in the context of creativity // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва: наук. журнал. Київ: Міленіум, 2018. № 1. С. 21–36.

Кияновська Любов Олександрівна

КОМПЕТЕНЦІЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ І ПРОБЛЕМИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Поданий текст має на меті запропонувати декілька власних гіпотез щодо генеральних напрямків розвитку мистецької освіти – цієї надто суттєвої сфери формування особистості, яка поки що залишається на маргінесі освітніх реформ в нашій державі, і в останніх програмних документах представлена у вельми незадовільній формі. Для цього видається необхідним порівняти два програмні документи МОН України, які підготовані з інтервалом у два роки.

Концепція нової української школи, прийнята Міністерством освіти і науки України в 2016 р. передбачала, як дев'яту з десяти запропоно-